

MP PENSJON

FORSIKRINGSVILKÅR FOR YTELSESBASERT KOLLEKTIV PENSJONSORDNING

GJELDER FRA 01. januar 2008. Sist revidert 13 mars 2023

A. INNLEDNING		
Den kollektive pensjonsordningen		<p>Kollektiv pensjonsordning er en pensjonsforsikring som en arbeidsgiver tegner til fordel for nærmere avtalte grupper av sine arbeidstakere og deres etterlatte. Hvis arbeidsgiver (innehaver i enkeltpersonforetak/deltaker i selskap etter selskapsloven av 21. juni 1985 nr. 83) som arbeider i bedriften er med i pensjonsordningen, går arbeidsgiver inn under disse forsikringsvilkår på samme måte som arbeidstakere (jf. likevel § 2 pkt. 2 annet avsnitt). Kollektiv pensjonsordning kan dessuten sikre pensjonsrettigheter for fratrådte arbeidstakere og deres etterlatte.</p> <p>For den kollektive pensjonsordningen gjelder disse forsikringsvilkår (jf. likevel § 23), og de bestemmelser som er fastsatt i egen avtale mellom arbeidsgiveren og pensjonskassen. Ved siden av disse vilkårene gjelder lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989, nr. 69, lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsvirksomhetsloven) av 10. juni 2005 nr. 44, og lovgivningen ellers. Vilrårene går foran der hvor de skiller seg fra lovregler som kan fravikes.</p>
Betegnelser		Definisjoner finnes etter siste hovedavsnitt.
B. FELLES VILKÅR FOR ALLE PENSJONSYTELSE		
§ 1	Avtale om pensjonsordningen og pensjonsoppgave	<p>De bestemmelser som skal gjelde for pensjonsordningen blir fastlagt i avtalen.</p> <p>Avtalen skal fastsette regler om</p> <ol style="list-style-type: none">hvilke vilkår som må være oppfylt for at pensjonsordningen skal bli effektiv eller skal kunne opprettholdes,det er adgang til å reservere seg mot å bli med i pensjonsordningen, hvilke grupper av arbeidstakere som pensjonsordningen til enhver tid skal omfatte, hvilke arbeidstakere som skal være med i pensjonsordningen og tidspunkt for opptak i pensjonsordningen, hvem som skal føre fortegnelse over medlemmene og foretakets plikter i forbindelse med meldinger til eller fra medlemmene,

		<p>c) hvilke pensjonsaldre som skal gjelde, d) pensjonsordningens ytelser i henhold til avtalen og medlemmets adgang til å disponere over sine rettigheter etter avtalen, e) premiebetalingen og eventuell fordeling av premie mellom foretaket og medlemmene, f) pensjonistenes overskuddsfond og regulering av pensjoner under utbetaling, g) uttredelse av pensjonsordningen, h) adgangen til endring og oppsigelse av avtalen.</p> <p>Avtalen skal følge forsikringsavtaleloven § 19-2 og kan ellers inneholde bestemmelser om andre forhold som de to parter ønsker særskilt avtale om.</p> <p>Medlemmene skal ha pensjonsoppgave og/eller reguleringsbrev.</p>
§ 2	Ikrafttredelse og utvidelse av pensjonsordningen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pensjonsordningen gjelder fra den dag som er avtalt mellom pensjonskassen og foretaket. Den trer i kraft for alle arbeidstakere i de grupper som pensjonsordningen nevnte dag skal omfatte og som da er helt arbeidsdyktige tilsvarende heltidsstilling (jf. likevel pkt. 2). Foretaket gir skriftlig erklæring om hel arbeidsdyktighet. <p>For arbeidstaker som ikke er helt arbeidsdyktig, trer forsikringen i kraft den dag melding om hel arbeidsdyktighet er sendt pensjonskassen.</p> 2. Hvis pensjonsordningen overtas fra annen pensjonsinnretning, faller kravet om arbeidsdyktighet bort. Av hensyn til fastsettelsen av premien, vil helseerklæring bli krevd for de arbeidstakere som er sykmeldt. De arbeidstakere som på grunn av ervervsudyktighet ikke var tatt opp i pensjonsordningen i avgivende pensjonsinnretning, blir ikke tatt opp i pensjonsordningen før skriftlig melding om hel arbeidsdyktighet er sendt pensjonskassen. 3. Utvidelse av pensjonsordningen etter avtalen som er inngått mellom foretaket og pensjonskassen, skjer enten ved at pensjonsytelser som er fastsatt for det enkelte medlem blir forhøyet, eller ved at andre arbeidstakere enn de som tidligere er innmeldt, blir tatt med i pensjonsordningen. Pensjonsordningen utvides også dersom det ved avtaleendring fastsettes høyere ytelse, eller ny ytelse knyttes til forsikringen. For arbeidstakere som er helt arbeidsdyktige tilsvarende heltidsstilling trer utvidelsen i kraft den dag melding er sendt pensjonskassen, hvis ikke annet er avtalt.

		4. Pensjonskassen kan etter Finanstilsynets godkjenning fastsette regler om helseerklæring i tillegg til erklæring om arbeidsdyktighet også i andre tilfeller enn nevnt i denne paragraf.
§ 3.	Premiebetalingen for pensjonsordningen	<p>1. Foretaket betaler premien til pensjonskassen under ett for alle de medlemmer som pensjonsordningen omfatter.</p> <p>2. Betalingsfristen for premier er én måned fra den dag pensjonskassen har sendt faktura til foretaket. Videre betalingsutsettelse kan avtales på vilkår partene blir enige om. Lengre utsettelse enn fem måneder vil ikke kunne avtales uten at medlemmene blir underrettet, med mindre utsettelsen har grunnlag i lov.</p> <p>3. Blir den første premien ikke betalt innen betalingsfristens utløp, eller en avtalt lengre betalingsutsettelse, opphører pensjonsordningen.</p> <p>Bli en premie ikke betalt innen betalingsfristens utløp eller en avtalt lengre betalingsutsettelse, og det er midler i premiefond, tas det dekning i premiefondet for premien. Om nødvendig skal det tas dekning i premiefond som forvaltes utenfor pensjonskassen. Foreligger det ikke midler i premiefondet, går pensjonsordningen til opphør hvis betalingen ikke har funnet sted innen 14 dager etter annen gangs betalingspåminnelse er sendt på den forfalte premie (jf. § 6). Det blir ved opphøret tatt dekning i premiereserven for risikopremie i perioden med betalingsutsettelse.</p> <p>For foretakets plikt til å betale renter ved betalingsmislighold gjelder lov om renter ved forsinket betaling av 17. desember 1976 nr. 100.</p> <p>4. Hvis medlemmet dør før pensjonsalderen, faller premiebetalingen bort for vedkommende. Betales det terminpremie for vedkommende, får foretaket godskrevet den del av terminpremien som tilsvarer tidsrommet fra dødsdagen til neste premieforfallsdag. Det godskrevne beløp blir overført til premiefondet.</p> <p>Er det betalt premie en gang for alle (engangspremie) for medlemmet, får foretaket ved medlemmets død ikke godskrevet noen del av denne.</p> <p>5. Avgjøres premiebetalingen helt eller delvis ved terminpremie, kan foretaket betale inn beløp til pensjonsordningens premiefond.</p>

		Til premiefondet overføres beløp som skal godskrives foretaket etter § 4 pkt. 3, § 8 pkt. 1 og § 9 pkt. 2 (jf. også § 3 pkt. 4, § 4 pkt. 1 og § 19 pkt. 2).
§ 4	Utmelding av pensjonsordningen	<p>1. Foretaket kan ikke melde medlemmet ut av pensjonsordningen så lenge vedkommende hører til den gruppe eller de grupper av arbeidstakere som pensjonsordningen omfatter. Trer medlemmet ut av gruppen på grunn av fratredelse eller av annen årsak, plikter foretaket å melde vedkommende ut av pensjonsordningen (jf. likevel neste avsnitt).</p> <p>Utmelding kan ikke finne sted hvis pensjonsordningen omfatter uførepensjon eller premiefritak og medlemmet er ervervsudyktig etter en grad som minst tilsvarer den laveste uføregrad som kan gi rett til uføreerstatning i henhold til avtalen. Hvis retten til uførepensjon eller premiefritak ikke inntreer i henhold til bestemmelsene i § 17 pkt. 1 b, kan utmelding likevel finne sted. Under spesielle forhold kan foretaket med pensjonskassens samtykke melde medlemmet ut også etter at utbetalingen av uførepensjonen eller premiefritaket er startet.</p> <p>Pensjonskassen godskriver foretaket terminpremie som er betalt for tidsrom etter uttredelsen. Mottar pensjonskassen utmeldingen senere enn én måned etter fratredelsen, kan pensjonskassen belaste foretaket for risikopremie for tiden fra fratredelsen til den dag pensjonskassen mottar melding. Det godskrevne beløp, eventuelt med fradrag av nevnte risikopremie, blir overført til premiefondet.</p> <p>Hvis pensjonsordningen omfatter uførepensjon eller premiefritak, skal foretaket sammen med utmeldingen sende pensjonskassen en erklæring om medlemmets arbeidsevne ved utmeldingen.</p> <p>2. Medlemmet har, med de unntak som er nevnt i pkt. 3, ved uttredelsen eiendomsrett til opptjente pensjoner som er opparbeidet ved samtlige premier som er betalt for vedkommende for tiden frem til uttredelsen, herunder eventuelle beløp som er overført fra annen kollektiv pensjonsforsikring eller pensjonsinnretning.</p> <p>3. Med mindre annet er bestemt i avtalen, skal premiereserven for opptjente pensjoner etter pkt. 2 overføres til premiefondet, hvis medlemmet har vært med i pensjonsordningen kortere tid enn 12 måneder. Slik bestemmelse kan ikke gjelde premiereserven for den del av de opptjente pensjoner som er dekket ved eventuelle beløp overført fra annen kollektivforsikring eller pensjonsinnretning.</p>

§ 5	Endringer og reguleringer i pensjonsordningen	<p>1. Foretaket kan når som helst inngå avtale med pensjonskassen om endringer i pensjonsordningen. En slik endring må ikke angripe premiereserven for opptjente pensjoner på tidspunktet for endringen.</p> <p>2. Ved regulering av pensjonsytelsene som er fastsatt i avtalen, skal pensjonsytelsene ikke i noe tilfelle settes lavere enn opptjente pensjoner på tidspunktet for reguleringen.</p> <p>Bestemmelsene i avsnittene foran gjelder likevel ikke ved nedsetting av pensjonsytelsene som er bestemt i henhold til § 9.</p>
§ 6 A	Opphør av pensjonsordningen	<p>1. Pensjonsordningen skal opphøre hvis:</p> <ol style="list-style-type: none"> foretaket bestemmer at pensjonsordningen skal opphøre når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles det følger av bestemmelsene i lov om foretakspensjon at pensjonsordningen skal opphøre foretaket slutter å betale premie til pensjonsordningen og det ikke foreligger midler i premiefondet til dekning av premien <p>Overfor det enkelte medlem har pensjonskassen risiko for fulle pensjonsytelser i en måned regnet fra det tidspunkt varsel er sendt medlemmet om opphøret av pensjonsordningen.</p> <p>2. Ved opphøret har det enkelte medlem eiendomsrett til sine opptjente pensjoner. Hvis pensjonsordningen omfatter uførepensjon eller premiefritak, gjelder følgende:</p> <p>For medlem som er ervervsudyktig, men uten rett til uførerstatning ved opphøret, har pensjonskassen likevel risikoen for fulle pensjonsytelser så lenge medlemmet er ervervsudyktig, dog ikke ut over 12 måneder, jf. § 16 pkt. 1 fra den dag ervervsudyktigheten inntrådte. Graden av ervervsudyktighet skal minst tilsvare den laveste uføregrad som kan gi rett til uførerstatning i henhold til avtalen. Ved utløpet av nevnte tidsrom fastsettes medlemmets eventuelle rett til uførepensjon og/eller premiefritak. Den del av forsikringen som ikke er dekket gjennom innvilget premiefritak, vil bli redusert til fripolise.</p> <p>3. Hvis pensjonsordningen opphører og det er midler i premiefond, skal disse brukes i samsvar med bestemmelser i lov om foretakspensjon.</p>

§ 6 B	Opphør av pensjonsordningen ved flytting	<p>1. Pensjonsordningen opphører også hvis foretaket sier opp avtalen for å flytte ordningen med tilhørende midler til annen pensjonsinnretning.</p> <p>Oppsigelsen må skje skriftlig til pensjonskassen. Oppsigelsesfrist er fastsatt i avtalen.</p> <p>2. Ved flytting til ny pensjonsinnretning gjelder bestemmelsene i kapittel 6 i forsikringsvirksomhetslovene.</p> <p>3. Ved opphøret har det enkelte medlem eiendomsrett til sin premiereserve.</p> <p>Premiereserven for de medlemmer som er omfattet av flyttingen, skal overføres til den nye pensjonsinnretningen.</p>
§ 7	Beregningsgrunnlag for premiereserve	<p>1. Ved beregning av premiereserve og opptjente pensjoner ved utmelding (jf. § 4) eller ved opphør av pensjonsordningen (jf §§ 6A og 6B) brukes samme beregningsgrunnlag som er brukt ved premieberegningen. Det samme gjelder ved omgjøring av en pensjon (jf. § 8 pkt. 3 og § 31). Hvis premien for medlemmet som beregningen gjelder har vært betalt etter forskjellige tariffer, kan det likevel brukes en forenklet beregningsmåte godkjent av Finanstilsynet.</p> <p>De opptjente pensjoner regnes uten noe fradrag i premiereserven.</p> <p>2. Såfremt krig, katastrofe eller lignende særlige forhold skulle gjøre det nødvendig, kan reglene for beregning av opptjente pensjoner og premiereserve endres av pensjonskassen etter Kongens nærmere bestemmelser.</p>
§ 8	Utbetaling av pensjonsytelser	<p>1. Enhver pensjonsytelse blir utbetalt til den som har rett til ytelsen mot de legitimasjoner pensjonskassen finner nødvendig.</p> <p>Hvis medlemmet etter å ha nådd pensjonsalderen fortsatt har fulltids- eller deltidsstilling i foretaket, skal alderspensjon fra pensjonsordningen behandles i samsvar med bestemmelsene i lov om foretakspensjon, dersom ikke annet følger av avtalen.</p> <p>Hvis medlemmet har rett til uførepensjon etter § 16 pkt. 1 og vedkommende samtidig får utbetalt arbeidsavklaringspenger, skal uførepensjonen etter en beregning godskrives premiefondet, om ikke annet følger av avtalen.</p>

		<ol style="list-style-type: none"> 2. Hvis ikke annet er avtalt, blir pensjonene utbetalt i månedlige terminer etterskuddsvis. 3. Hvis den årlige alderspensjon, uførepensjon eller summen av årlig ektefelle- og barnepensjon, når pensjonen kommer til utbetaling eller ved senere nedsetting blir mindre enn 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp, kan pensjonskassen på det tidspunkt omgjøre pensjonenes løpetid til det hele antall år som er nødvendig for at den årlige utbetaling skal utgjøre 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp eller minst mulig over dette beløp. Ved fastsettelsen av nevnte grensebeløp tas hensyn til eventuell forhøyelse av alderspensjon i henhold til avsnitt 5. Kontantverdien av pensjonen skal være den samme før og etter omregningen. 4. Hvis den årlige alderspensjon, når pensjonen kommer til utbetaling blir mindre enn 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp, kan medlemmet på det tidspunkt be pensjonskassen omgjøre pensjonenes løpetid til det hele antall år som er nødvendig for at den årlige utbetaling skal utgjøre 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp eller minst mulig over dette beløp. Ved fastsettelsen av nevnte grensebeløp tas hensyn til eventuell forhøyelse av alderspensjon i henhold til neste avsnitt (punkt 5). Kontantverdien av pensjonen skal være den samme før og etter omregningen. 5. Pensjonskassen skal svare rente av pensjonsbeløp når det er gått to måneder etter at melding om forsikringstilfellet ble sendt pensjonskassen. Er dato for utbetaling avtalt på forhånd regnes likevel renter fra denne dato. <p>Forsømmer den berettigede å gi opplysninger, eller utlevere dokumenter, kan vedkommende ikke kreve renter for den tid som går tapt ved dette. Det samme gjelder hvis den berettigede urettmessig avviser fullt eller delvis oppgjør. For renten gjelder ellers lov av 17. desember 1976 om renter ved forsinket betaling m.m. § 2 annet ledd og § 3.</p>
§ 9	Pensjon fra pensjonsordningen ved samtidig ytelse fra annet hold	<ol style="list-style-type: none"> 1. I den utstrekning det er adgang til det etter lov om foretakspensjon, skal det bestemmes i avtalen hvorvidt den pensjon som er fastsatt for medlemmet skal settes ned når medlemmet eller etterlatte etter medlemmet får rett til ytelser fra annet hold. Nedsettingen skal ikke være større enn at den nedsatte pensjon sammen med vedkommendes ytelser fra annet hold blir lik den pensjonen som er fastsatt for medlemmet. 2. Det beløp som pensjonen blir satt ned med, overføres til premiefondet.

§ 10	Foreldelse av rett til pensjonsytelse, behandling av tvister	<ol style="list-style-type: none"> 1. Krav på pensjonsytelser foreldes når det er gått 10 år fra den dag da det sist ble utbetalt et terminbeløp. Er det ikke utbetalt noen terminbeløp, gjelder fristen fra den dag den som utleder rett mot pensjonskassen kunne ha krevet første terminbeløp utbetalt. Hvis et forfalt terminbeløp ikke er utbetalt, foreldes krav på denne utbetalingen 3 år etter forfall. 2. Hvis pensjonskassen helt eller delvis avslår et krav på en pensjonsytelse, eller hvis det på annen måte oppstår tvist, kan partene bringe tvisten inn for en voldgiftsrett. <p>Klager kan også rettes til pensjonskassen innen 6 mnd. etter avslaget.</p>
§ 11	Pensjonskassens informasjonsplikt og medlemmenes opplysningsplikt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ethvert medlem og enhver som hever eller krever pensjon er forpliktet til å gi pensjonskassen de opplysninger, legitimasjoner og attester som er tilgjengelige for vedkommende og som pensjonskassen trenger for å kunne ta stilling til pensjonskravet og utbetale pensjonen. Vedkommende må gi riktige og fullstendige svar på pensjonskassens spørsmål. Dersom det ved fremsetting av pensjonskrav gis uriktige eller ufullstendige opplysninger som vedkommende vet eller må forstå kan medføre at det blir utbetalt pensjon som denne ikke har krav på, kan pensjonskassens styre bestemme at retten til pensjon helt eller delvis skal falle bort. Dersom forholdet er lite klanderverdig, det bare angår en del av kravet eller dersom det foreligger særlige grunner, kan vedkommende etter reglene i lov om forsikringsavtaler likevel ha rett til redusert pensjonsytelse i forhold til de ytelser som er fastsatt i avtalen. 2. Pensjonskassen skal gi arbeidstakerne skriftlig informasjon om pensjonskassens vilkår og avtaler. Informasjonen skal være utformet slik at det gir arbeidstakerne et godt bilde av deres rettigheter, premiene og pensjonskassens ytelser. Informasjonen skal være i overensstemmelse med gjeldende lovverk 3. Pensjonskassen skal gi arbeidstakerne informasjon om den 4. investeringsstrategi som benyttes for plassering av pensjonskassens midler.
§ 12	Krig og annen katastrofe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvis Norge kommer i krig, kan Kongen bestemme at ytelser etter avtalen bare skal utbetales delvis. Kongen kan også gjøre andre nødvendige endringer i avtalen for å dekke underskudd som følge av krig. Slike endringer kan også skje ved annen katastrofe. 2. Hvis medlemmet dør eller blir ufør som følge av deltakelse i krig under kommando av et land som ikke er alliert med

		Norge, er pensjonskassen fri for ansvar hvis det ikke på forhånd er truffet annen avtale.
C. SÆRSKILTE VILKÅR FOR ALDERS-, EKTEFELLE-, SAMBOER- OG BARNEPENSJON		
§ 13	Alderspensjon	Hvis pensjonsordningen omfatter alderspensjon, inntreer retten til denne pensjon fra første dag i den måned medlemmet når pensjonsalderen, med mindre annet er bestemt i avtalen. Pensjonen blir utbetalt til og med måneden etter døds måneden, med mindre annet er bestemt i avtalen. Hvis det er avtalt at alderspensjonen skal settes ned eller skal opphøre når medlemmet når en bestemt alder, skjer dette ved utgangen av måneden før medlemmet når denne alder.
§ 14A	Ektefellepensjon	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvis pensjonsordningen omfatter ektefellepensjon, inntreer retten til denne pensjon (jf. likevel pkt. 4) fra første dag i den måned medlemmet dør, med mindre annet er bestemt i avtalen. Pensjonen utbetales til og med måneden etter gjenlevende ektefelles død, med mindre annet er bestemt i avtalen. Hvis det er avtalt at ektefellepensjonen skal settes ned eller opphøre når gjenlevende ektefelle når en bestemt alder, skjer dette ved utgangen av den måned gjenlevende ektefelle når denne alder, med mindre annet er bestemt i avtalen. Det kan bestemmes at rett til ektefellepensjon etter nærmere regler skal begrenses. Regler for dette skal følge bestemmelser i lov om foretakspensjon, eller være godkjent av Finanstilsynet. 2. En person regnes som ektefelle fram til det tidspunkt ekteskapet er endelig oppløst ved bevilling eller dom. 3. Det avgjøres etter den ekteskapslovgivning som gjelder til enhver tid, om fraskilt ektefelle har rett til ektefellepensjon og i tilfelle hvorledes ektefellepensjonen skal deles mellom gjenlevende ektefelle og fraskilt ektefelle. 4. Ektefellepensjon ytes ikke dersom ekteskapet er inngått etter at medlemmet har fylt 65 år eller etter at medlemmets inntektsevne er varig nedsatt med minst 50 prosent. Retten til ektefellepensjon inntreer heller ikke når medlemmet dør før det er gått ett år etter at ekteskapet ble inngått og dødsfallet skyldes sykdom, skade eller lyte som medlemmet hadde og må antas å ha kjent til ved ekteskapsinngåelsen 5. Når det første gang skal utbetales ektefellepensjon, må det skifteattest/uskifteattest vedlegges søknadsskjema

		<p>Hvis medlemmet hadde fraskilt ektefelle i live, må det også skaffes bevis for dette samt opplysninger til bedømmelse av vedkommendes rett til ektefellepensjon etter den ekteskapslovgivning som gjelder.</p> <p>6. Ektefellepensjon utbetales uendret selv om gjenlevende ektefelle på ny inntreer i ekteskap.</p> <p>7. Registrert partner etter partnerskapsloven av 30. april 1993 nr. 40 likestilles med ektefelle i denne bestemmelsen.</p>
§ 14B	Samboerpensjon	<p>1. Hvis pensjonsordningen omfatter etterlattepensjon til samboer på det tidspunkt medlemmet dør, inntreer retten til denne pensjon (jf. likevel pkt. 4) fra første dag i den måned medlemmet dør, med mindre annet er bestemt i avtalen. Pensjonen utbetales til og med måneden etter samboerens død, med mindre annet er bestemt i avtalen. Hvis det er avtalt at samboerpensjonen skal settes ned eller opphøre når gjenlevende samboer når en bestemt alder, skjer dette ved utgangen av den måned gjenlevende samboer når denne alder.</p> <p>2. Retten til etterlattepensjon for ektefelle eller registrert partner går foran rett til samboerpensjon.</p> <p>3. Hvis medlemmet ved sin død etterlater seg både fraskilt ektefelle eller fraskilt registrert partner og samboer, ytes samboerpensjon med det beløp som samboeren ville hatt rett til om ekteskap eller registrert partnerskap var inngått med medlemmet da samboerforholdet ble etablert. Dette gjelder også når ekteskap eller registrert partnerskap er inngått under samboerforholdet.</p> <p>4. Rett til samboerpensjon inntreffer ikke dersom samboerforholdet er etablert etter at medlemmet har fylt 65 år eller etter at medlemmets inntektsevne er varig nedsatt med minst 50 prosent. Retten til samboerpensjon inntreer heller ikke når medlemmet dør før det er gått ett år etter at samboerforholdet ble etablert og dødsfallet skyldes sykdom, skade eller lyte som medlemmet hadde og må antas å ha kjent til ved etableringen av samboerforholdet</p> <p>Når det første gang skal utbetales samboerpensjon, må søknadsskjema vedlegges bevis for at medlemmet ved dødsfallet var samboer, oppgave over samboerforholdets varighet og opplysning om samboerens navn og adresse</p> <p>Hvis medlemmet hadde fraskilt ektefelle i live, må det også skaffes bevis for dette samt opplysninger til bedømmelse av vedkommendes rett til ektefellepensjon etter den ekteskapslovgivning som gjelder.</p>

§ 15	Barnepensjon	<p>1. Hvis pensjonsordningen omfatter barnepensjon, inntreter retten til denne pensjon fra første dag i den måned medlemmet dør, med mindre annet er bestemt i avtalen. Pensjonen utbetales til og med den måned barnet når den alder som er fastsatt i avtalen (jf. likevel pkt. 2). Dør barnet før det når denne alder, utbetales pensjonen til og med måneden etter barnets død. Hvis det er avtalt at barnepensjonen skal utbetales første gang eller skal forhøyes når barnet når en bestemt alder, inntreter retten til pensjonen, eventuelt forhøyelsen, fra første dag i måneden etter at barnet når denne alder, med mindre annet er bestemt i avtalen.</p> <p>Retten til barnepensjon gjelder medlemmets egne barn, herunder adoptivbarn, stebarn og fosterbarn. Barnepensjon ytes likevel ikke til adoptivbarn og fosterbarn hvis adopsjonen har funnet sted eller fosterforholdet har tatt til etter at medlemmet fylte 65 år eller etter at medlemmets inntektsevne er varig nedsatt med minst 50 prosent. Når særlige grunner tilsier det kan styret i slike tilfeller tilstå hel eller avkortet barnepensjon etter generelle retningslinjer. Barnepensjon utbetales likevel bare til barn som medlemmet på dødsfallstidspunktet pliktet å forsørge eller forsørget.</p> <p>2. Også barn som er over den fastsatte alder har rett til pensjon hvis barnet er ervervsudyktig på grunn av sykdom, skade eller lyte og denne ervervsudyktighet allerede var inntrådt da barnet nådde denne alder. Retten til barnepensjon opphører i så fall når ervervsudyktigheten opphører. Dette gjelder ikke adoptivbarn som ved adopsjonen var helt eller delvis ufør.</p> <p>3. Når det første gang skal utbetales barnepensjon, må søknaden vedlegges:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) attest som viser når barna er født, og hvem som er deres foreldre b) adopsjonsbevis for adoptivbarn c) bekreftelse på fosterbarnstatus d) barnas adresse <p>Ved utbetaling av barnepensjon etter bestemmelsene i pkt. 2 må det skaffes bevis for at barnet er ervervsudyktig.</p>
D. SÆRSKILTE VILKÅR FOR UFØREPENSJON OG PREMIEFRITAK		

§ 16	Rett til uførepensjon	<p>1. Hvis pensjonsordningen omfatter uførepensjon, inntre retten til denne pensjon når medlemmets ervervsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært nedsatt med minst 20 prosent i et sammenhengende tidsrom av 12 måneder. Hvis folketrygden har utbetalt sykepenger i den periode og etter de regler som er fastsatt i loven, inntre likevel retten til uførepensjon senest den dag sykepenger fra folketrygden opphører. Uførepensjon utbetales fra den dag retten til uførepensjon inntre og så lenge medlemmet er minst 20 prosent ervervsudyktig, likevel ikke ut over den dag alderspensjonen første gang utbetales. Dør medlemmet mens vedkommende mottar uførepensjon, utbetales uførepensjonen med uforandret beløp til utgangen av måneden etter døds måneden.</p> <p>Det kan fastsettes i avtalen at retten til uførepensjon skal inntre etter andre tidsrom enn nevnt over.</p> <p>Det kan fastsettes i avtalen at retten til uførepensjon skal inntre ved annen uføregrad enn 20 prosent.</p> <p>For pensjonsordninger som går inn under lov om foretakspensjon, gjelder at en beregnet uførepensjon først utbetales fra det tidspunkt utbetaling av arbeidsavklaringspenger stanser, forutsatt at slike ytelser utbetales mer enn 12 måneder etter at ervervsevnen ble redusert.</p> <p>2. Uførepensjon ytes i forhold til graden av ervervsudyktighet til enhver tid. Den årlige uførepensjonen som er angitt i pensjonsoppgaven, svarer til 100 prosent ervervsudyktighet.</p> <p>3. Graden av ervervsudyktighet fastsettes på grunnlag av den nedsettelse av ervervsevnen som sykdommen, skaden eller lytet etter objektive symptomer kan antas å ha ført til. Når graden blir fastsatt, skal det tas hensyn til medlemmets inntekt ved personlig arbeid (arbeidsinntekt) før ervervsudyktigheten inntrådte, og til vedkommendes arbeidsinntekt og ervervsmuligheter etter dette tidspunkt. Ikke bare medlemmets vanlige erverv, men ethvert erverv som kan passe for vedkommende, skal tas i betraktning. Hvis skifte av erverv er nødvendig for helt eller delvis å gjenvinne ervervsevnen, skal det likevel i en rimelig overgangstid tas hensyn til i hvilken grad medlemmet kan utføre sitt vanlige arbeid.</p> <p>4. Dersom medlemmet i utbetalingstiden har en inntekt som er høyere enn den inntekt det er informert om ved igangsetting eller senere endring av uførepensjonen, kan det bli foretatt et inntektsfradrag ved utbetaling av denne uførepensjonen</p>
------	-----------------------	--

		<p>5. Dersom medlemmet har fått utbetalt for mye eller for lite pensjon som følge av punktene over, skal for lite betalt pensjon betales medlemmet i et engangsoppgjør og for mye betalt pensjon kan kreves tilbakebetalt eller trekkes i fremtidig pensjon</p> <p>6. Omfatter pensjonsordningen tillegg til uførepensjonen for pensjonist som har barn, får bestemmelsene i § 15 om hvilke barn det skal utbetales barnpensjon for, tilsvarende anvendelse for retten til tillegg til uførepensjonen. Retten gjelder også for medlemmets egne barn som blir født etter at utbetalingen av uførepensjonen har begynt.</p> <p>Ved utbetaling av barnetillegg til uførepensjonen må retten til tillegget legitimeres. Er utbetalingen av barnetillegget betinget av at barnet er ervervsudyktig på grunn av sykdom, skade eller lyte før opphørstidspunktet, må det skaffes bevis for slik ervervsudyktighet. I så fall utbetales barnetillegget så lenge ervervsudyktigheten varer, likevel ikke lenger enn til det tidspunkt uførepensjonen opphører.</p>
§ 17	Innskrenkninger i retten til uførepensjon	<p>1. Retten til uførepensjon inntreffer ikke når ervervsudyktigheten skyldes</p> <p>a) skade som er fremkalt med forsett av medlemmet selv, med mindre medlemmet på grunn av alder eller sinnstilstand ikke kunne forstå rekkevidden av sin handling,</p> <p>b) sykdom, skade eller lyte som medlemmet hadde og må antas å ha kjent til ved inntredelsen i pensjonsordningen og som innen to år deretter medfører ervervsudyktighet. For forhøyelse av uførepensjonen som ikke skyldes generell lønnsforhøyelse hos foretaket, gjelder tilsvarende bestemmelse. Toårs-fristen regnes fra den dag pensjonen blir forhøyet.</p> <p>Hvis medlemmet før opptakelsen i pensjonsordningen var med i annen tjenestepensjonsordning, og det ikke har vært avbrudd i risikodekningen, regnes toårs-fristen fra opptakelsen i den tidligere tjenestepensjonsordning.</p>
§ 18	Forholdsregler ved inntrådt ervervsudyktighet	<p>1. Den som vil sette fram krav om uførepensjon, må underrette pensjonskassen så snart som mulig. Medlemmet plikter å gi opplysninger om alle relevante forhold for vurdering av ervervsudyktigheten og skaffe legeerklæring. Opplysningene og legeerklæringen gis på skjemaer som er fastsatt av pensjonskassen.</p> <p>2. Så lenge uførepensjonen utbetales, plikter medlemmet å holde pensjonskassen underrettet om sin helsetilstand og</p>

		<p>erhvervsevne og la seg undersøke av lege så ofte og i den utstrekning pensjonskassen finner det nødvendig. Utbetales barnetillegg som følge av barns ervervsudyktighet, plikter medlemmet å gi informasjon til pensjonskassen når ervervsudyktigheten for barnet opphører.</p> <p>3. Medlemmet og pensjonskassen har rett til å innhente lege- og spesialistklæringer som har betydning for fastsettelsen av uføregraden. Dersom pensjonskassen finner det nødvendig å innhente legeerklæring fra ny sakkyndig, skal dette begrunnes skriftlig.</p> <p>Fra NAV trygd/arbeid har pensjonskassen rett til å innhente oversikt over sykmeldingsperioder med angivelse av diagnose og uføregrad, samt sykmeldende og/eller behandlende leges navn både før og etter at medlemmet ble sykmeldt for det aktuelle sykdomstilfellet, og vedtaksbrev knyttet til uførheten.</p> <p>Fra arbeidsgiver har pensjonskassen rett til å innhente oversikt over sykefraværsperioder.</p>
§ 19	Premiefritak	<p>1. Hvis pensjonsordningen omfatter premiefritak og premiebetalingen skjer i terminer, blir det ved hel eller delvis ervervsudyktighet gitt helt eller delvis premiefritak for betaling av terminpremien. Retten til premiefritak inntreer når medlemmets ervervsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært nedsatt med minst 20 prosent i et sammenhengende tidsrom av 12 måneder. Hvis folketrygden har utbetalt sykepenger i den periode og etter de regler som er fastsatt i loven, inntreer likevel retten til premiefritak senest den dag sykepenger fra folketrygden opphører.</p> <p>Når rett til premiefritak er inntrådt, blir premiefritak gitt fra den dag ervervsevnen ble nedsatt med minst 20 prosent og varer så lenge medlemmet er minst 20 prosent ervervsudyktig. Det kan likevel fastsettes i avtalen at premiefritak skal gis fra den dag retten til premiefritak inntreer.</p> <p>Det kan fastsettes i avtalen at retten til premiefritak skal inntre etter andre tidsrom enn nevnt over.</p> <p>Det kan fastsettes i avtalen at retten til premiefritak skal inntre ved annen uføregrad enn 25 prosent.</p> <p>Bestemmelsene i § 16 pkt. 2 og 3, og §§ 17 og 18 gjelder tilsvarende for premiefritak.</p> <p>2. Premiefritaksbeløpet blir overført til premiefondet.</p>

		For medlem som på premieforfallsdag er berettiget til premiefritak, gis foreløpig premiefritak forskuddsvis i samsvar med den uføregrad som er registrert for vedkommende. I slike tilfeller avregnes premiefritaket ved neste premieforfallsdag i samsvar med den uføregrad som er erfart i terminen. Hvis det forskuddsvis premiefritaket er for høyt, betaler foretaket den premie som mangler. Hvis det forskuddsvis premiefritaket er for lavt, blir ytterligere premiefritak overført til premiefondet.
E. ENDRINGER		
§ 20	Forbehold om rett til endringer av forsikringsvilkår og premier i forsikringstiden	<p>Pensjonskassen kan foreta endringer i forsikringsvilkårene. Pensjonskassen kan foreta premieforhøyelse ved å redusere grunnlagsrenten i pensjonsordningen basert på en vurdering av utviklingen i rente- og finansmarkedet. Videre kan det foretas premieforhøyelse på grunnlag av utviklingen i pensjonskassens risikoerfaringer og omkostninger. Endringer i premie og forsikringsvilkår finner sted etter at melding er sendt til Finanstilsynet.</p> <p>Premieendringer kan også finne sted etter pålegg fra Finanstilsynet. Dersom vilkårene for pensjonsordningen endres til ugunst for medlemmet skal det underrettes i samsvar med forsikringsavtaleloven § 19-8, annet ledd.</p>
F. GENERELLE BESTEMMELSER		
§ 21	Disposisjonsrett og kreditorvern	Pensjonsrettigheter i henhold til pensjonsordningen og eventuell senere individuell forsikring kan ikke pantsettes eller overdras. Rettighetene etter avtalen har kreditorvern etter forsikringsavtaleloven kapittel 16.
§ 22	Pensjonskassens regressadgang	Hvis foretaket ikke overholder sine plikter i henhold til den avtalen som er inngått mellom foretaket og pensjonskassen, og pensjonskassen likevel er forpliktet til å utbetale pensjonsytelser, kan pensjonskassen søke regress hos foretaket.
§ 23	Tillegg til forsikringsvilkårene	For pensjonsordningen – eller en del av denne – vil det etter avtale mellom foretaket og pensjonskassen kunne gjelde særlige tilleggsvilkår.
§ 24	Lovvalg	Norsk lovgivning gjelder for avtalen i den utstrekning dette ikke er i strid med lov av 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring, eller det er gjort annen avtale.

§ 25	Vernetting	Tvister etter avtalen avgjøres ved norsk domstol, med mindre det er i strid med ufravelige regler i gjeldende lovgivning, eller det er gjort annen avtale.
§ 26	Valuta	Premiebeløp, pensjonsbeløp og andre ytelser som har sitt utspring i avtalen, regnes i norske kroner (NOK) dersom ikke annet fremgår av avtale eller pensjonsoppgave.
G. SÆRSKILTE VILKÅR FOR FRIPOLISER PÅ EGEN BALANSE		
§ 27	Medlemmets rettigheter og plikter etter uttredelsen av pensjonsordningen	<p>1. Medlemmet har etter utmelding av pensjonsordningen (jf. § 4) eller etter pensjonsordningens opphør (jf. § 6A) rett til å opprettholde sin forsikring (fortsettelsesforsikring) helt eller delvis i den utstrekning som fremgår av § 22 ved å betale premie fra tidspunktet for utmeldingen. Premien fastsettes etter de premiesatser som gjaldt for medlemmet i pensjonsordningen med et tillegg. Pensjonskassen kan likevel med Finanstilsynets samtykke beregne premien etter andre premiesatser.</p> <p>Tidligere medlem får etter utmeldingen et forsikringsbevis for en individuell forsikring, jf. likevel § 4 pkt. 3. Hvis premiebetalingen skal fortsette, gjelder forsikringsbeviset en forsikring på grunnlag av den fripolise vedkommende har eiendomsrett til og den premie som skal betales. Skal det ikke betales noen premie, gjelder forsikringsbeviset en forsikring kun for fripolisen.</p> <p>2. Når medlemmet trer ut av pensjonsordningen eller hvis den opphører, plikter pensjonskassen å underrette vedkommende skriftlig om retten til helt eller delvis å opprettholde forsikringen ved fortsatt premiebetaling. Trer medlemmet ut av ordningen etter utmelding, har pensjonskassen risiko for pensjonene i minst 14 dager etter at skriftlig underretning er sendt. Dersom pensjonsordningen opphører, har pensjonskassen risiko for pensjonene i minst en måned etter at varsel om opphøret er gitt.</p> <p>Det gjøres likevel fradrag i pensjonsbeløpet som måtte bli aktuelt i risikotiden i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet inn under tilsvarende pensjonsinnretning og får erstatning under den.</p> <p>Vil medlemmet bruke retten til å opprettholde sin forsikring helt eller delvis, må skriftlig melding om dette være kommet til pensjonskassen innen 6 måneder etter at pensjonskassens ansvar etter første avsnitt er opphørt, for at det ikke skal være nødvendig å avgi helseopplysninger. Kravet om</p>

		<p>helseopplysninger faller bort hvis den individuelle forsikringen bare omfatter alderspensjon.</p> <p>3. Disse forsikringsvilkår gjelder også for individuelle forsikringer i den utstrekning de lar seg anvende på disse.</p> <p>Foretakets plikt til å gi opplysninger i henhold til pensjonsordningen, gjelder tilsvarende for en individuell forsikring (jf. § 11).</p>
§ 28	Forsikringsytelsene i individuelle forsikringer	<p>1. Ved fortsatt premiebetaling kan medlemmet opprettholde de forsikringsytelser som var sikret i pensjonsordningen. Ved fortsatt premiebetaling kan forsikringen i premiebetalingstiden ha rett til å regulere ytelsene i takt med folketrygdens grunnbeløp, etter regler godkjent av Finanstilsynet. Retten til slik regulering bortfaller dersom det på det årlige regulerings tidspunktet er innvilget uførepensjon eller premiefritak. I så fall kan regulering først skje fra det tidspunkt det tidligere medlem er fullt ervervsdyktig igjen. Retten til fremtidig regulering faller bort fra det tidspunkt det har vært innvilget uføreerstatning i 2 år sammenhengende.</p> <p>Det kan fastsettes at retten til uførepensjon og premiefritak skal inntre fra et senere tidspunkt enn det som gjaldt i avtalen.</p> <p>Hvis det er midler i premiefond ved det tidligere medlems død eller ved nådd pensjonsalder, skal midlene brukes til sikring av ytelser som er fastsatt under forsikringen.</p> <p>Premiefondsmidler som ikke medgår til sikring av ytelser ved død som nevnt i forrige avsnitt, og som heller ikke kan benyttes til sikring av pensjon til etterlatte etter forskrift om individuelle pensjonsavtaler etter skatteloven (forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14, § 6-47-21), tilfaller pensjonskassens øvrige forsikringstakere.</p> <p>2. Den individuelle forsikringen kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter regler fastsatt i kapittel 11 i forsikringsloven.</p>
§ 29	Premiebetaling for individuelle forsikringer	<p>1. Premier forfaller til betaling på de forfallsdager som er fastsatt i forsikringsbeviset. Betalingsfristen er en måned fra den dag pensjonskassen har sendt premievarsel. Det kan avtales betalingsutsettelse på vilkår partene blir enige om, likevel ikke utover 6 måneder fra forfallsdagen for den siste ubetalte premie.</p>

		<p>2. Hvis en premie ikke blir betalt innen betalingsfristens utløp eller en avtalt lengre betalingsutsettelse, og det er midler i premiefond, tas det dekning i premiefondet for premien. Foreligger det ikke midler i premiefond, blir forsikringsytelsene redusert til fripolise hvis betaling ikke har funnet sted innen 14 dager etter at pensjonskassen har sendt annen gangs varsel på den forfalte premie. Oppstår det erstatningsplikt for pensjonskassen innen den fastsatte frist, blir premie og renter som pensjonskassen har til gode, trukket fra de ytelser som først forfaller.</p> <p>Midler i premiefond kan bare benyttes til hel eller delvis dekning av årets premie.</p> <p>For forsikringstakers plikt til å betale renter av premier ved betalingsmislighold gjelder lov om renter ved forsinket betaling av 17. desember 1976 nr. 100.</p> <p>3. Hvis medlemmet ved uttreddelsen av pensjonsordningen ikke gjør bruk av sin rett til å fortsette premiebetalingen for sin forsikring helt eller delvis, har vedkommende senere adgang til å gjenoppta premiebetalingen helt eller delvis hvis pensjonskassen får melding om det innen 2 år fra den dag medlemmet trådte ut av pensjonsordningen. Har det tidligere medlem etter uttreddelsen av pensjonsordningen betalt premie for en individuell forsikring, men senere sluttet å betale premie, er det adgang til å gjenoppta premiebetalingen med inntil det beløp som tidligere ble betalt, hvis dette besluttes innen 2 år regnet fra den dag som det er betalt premie til og forsikringstaker etterbetaler de forfalte premier med renter.</p> <p>Hvis det er gått 6 måneder eller mer etter at pensjonskassens ansvar er redusert til fripolisen, er det et vilkår for å gjenoppta premiebetalingen at det skaffes helseerklæring på skjema fastsatt av pensjonskassen og at pensjonskassen finner helsetilstanden tilfredsstillende. Kravet om helseerklæring faller bort hvis den individuelle forsikringen bare omfatter alderspensjon.</p>
§ 30	Gjenkjøp	En individuell forsikring kan ikke gjenkjøpes.
§ 31	Endring av fripolisens alderspensjon til løpende pensjon	Hvis en individuell fripolise omfatter alderspensjon, men ikke uførepensjon, kan fripolisens alderspensjon endres til en straks begynnende pensjon dersom folketrygden utbetaler uførepensjon med uføregrad på 80 prosent eller mer. Slik alderspensjon kan utbetales i de inntil siste fem år før pensjonsalderen, eller fra fylte 62 år hvis pensjonsalderen er høyere enn 67 år. Størrelsen på slik alderspensjon beregnet på

		grunnlag av premiereserven og beregningsgrunnlaget for den individuelle polisen.
--	--	--

DEFINISJONER

Avtalen	Den pensjonsavtale som inngås mellom foretaket og pensjonskassen.
Forsikringstaker	Det foretak som har inngått avtale med pensjonskassen. Som foretak regnes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
Fripolise	Fullt betalt forsikring som er opparbeidet ved samtlige premier som er betalt for medlemmet, herunder eventuelle beløp som er overført fra annen pensjonsinnretning.
Lov om foretakspensjon	Lov av 24. mars 2000 nr. 16 med forskrifter.
Medlem	Arbeidstaker eller fratrudd arbeidstaker som har rettigheter i henhold til pensjonsordningen.
Pensjonsalder	Den alder da rett til alderspensjon inntreffer.
Pensjonsinnretning	Livsforsikringsselskap eller pensjonskasse.
Pensjonsoppgave	En skriftlig oppgave til medlemmet som skal inneholde opplysninger om avtalte ytelser og opptjente pensjonsrettigheter og hvilke vilkår som gjelder.
Pensjonsordningen	Den kollektive pensjonsforsikringen.
Premiefond	Et fond hvor midlene kan anvendes til betaling av premie for pensjonsordningen, eller andre formål etter lov om foretakspensjon og skatteloven med forskrifter.
Premiereserve	Avsetning til dekning av kontraktsmessige forpliktelser overfor medlemmene, inklusive administrasjonsreserve til dekning av fremtidige kostnader.
Samboer	Person som medlemmet 1. har felles bolig og felles barn med, eller

	2. lever sammen med i ekteskaps- eller partnerskapslignende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt i de siste fem årene før dødsfallet, og det ikke forelå forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått.
Terminpremie	Premien for en fast periode, én eller flere pr. år.